

Bijlage II
Toetsingskader

Bij het toezichtsrapport over de inzet van bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering van de AIVD en de MIVD

CTIVD nr. 72

Vastgesteld op 24 februari 2021

CTIVD
Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Commissie van Toezicht
op de Inlichtingen- en
Veiligheidsdiensten

CTIVD nr. 72

BIJLAGE II

Bij het toezichtsrapport over de inzet van bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering van de AIVD en de MIVD

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3

2. Wettelijke regeling 4

   2.1 Wiv 2017 4

   2.2 Totstandkoming van de huidige regeling 5

3. Nadere toelichting per artikel 6

4. Concrete eisen 8

5. Checklist 10

6. Schematische weergave 11

CTIVD nr. 72

BIJLAGE II

Bij het toezichtsrapport over de inzet van bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering van de AIVD en de MIVD

1. Inleiding

De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) hebben met de invoering van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2017 (Wiv 2017) de mogelijkheid gekregen bijzondere bevoegdheden in te zetten 'ter ondersteuning van een goede taakuitvoering'. Hiermee wordt afgeweken van het uitgangspunt dat de diensten bijzondere bevoegdheden inzetten voor een goede uitvoering van hun wettelijke taken.

Het 'ter ondersteuning van een goede taakuitvoering' inzetten van bijzondere bevoegdheden, waaronder observeren, aftappen en opvragen van communicatiegegevens, is mogelijk in twee in de wet omschreven situaties. De eerste situatie heeft betrekking op het vaststellen van de noodzaak voor het treffen van veiligheidsmaatregelen voor personen, onder wie eigen medewerkers van de diensten. Dat kan aan de orde zijn wanneer een agent of dienstmedewerker zich in een risicovolle omgeving begeeft en daarom gevolgd moet worden. De tweede situatie doet zich voor wanneer de diensten de betrouwbaarheid van een persoon, zoals een informant, willen vaststellen. Bijvoorbeeld door de communicatie van deze persoon af te luisteren.[1] Voor de toepassing van deze bijzondere bevoegdheden gelden de reguliere voorwaarden, waaronder in bepaalde gevallen een rechtmatigheidstoets door de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB).

Vanwege de afwijkende aard van deze regeling heeft de wetgever aanvullende toestemmingseisen en waarborgen voor deze inzet in de Wiv 2017 opgenomen, namelijk een verkorte toestemmingstermijn van vier weken voor de inzet van de bijzondere bevoegdheid en toestemming van de betrokken minister. Bovendien moet de CTIVD van de door de minister gegeven toestemming op de hoogte worden gesteld.

In dit onderzoek beoordeelt de CTIVD de rechtmatigheid van de inzet van bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering door de AIVD en de MIVD. Daarnaast vindt een verificatie plaats of de beide diensten in alle gevallen waarin de Wiv 2017 dit vereist melding maken van een door de minister verleende toestemming voor de inzet van een bijzondere bevoegdheid. Op deze wijze wordt een beeld van de praktijk verkregen.

Dit toetsingskader schetst de eisen waaraan die praktijk dient te voldoen op basis van de Wiv 2017, de wetsgeschiedenis en overige bronnen.

1 Termen zoals agent en informant worden in bijlage III (begrippenlijst) nader toegelicht.

2. Wettelijke regeling

2.1 Wiv 2017

De hierboven beschreven situaties zijn beide in de Wiv 2017 opgenomen in artikel 28 lid 2. De aanvullende eisen en waarborgen zijn neergelegd in artikel 30 lid 1. Deze artikelen worden in dit hoofdstuk kort toegelicht.

Artikel 28

Voor een goed begrip van het tweede lid van artikel 28, dat centraal staat in dit onderzoek, is het noodzakelijk ook de inhoud van het eerste lid te kennen. Artikel 28 lid 1 formuleert immers het uitgangspunt dat de beide diensten bijzondere bevoegdheden alleen mogen uitoefenen voor zover dat noodzakelijk is voor een goede uitvoering van bepaalde wettelijke taken. Voor de AIVD zijn dat de zogenaamde a- en de d-taak, neergelegd in artikel 8 lid 2 Wiv 2017. De a-taak betreft het verrichten van onderzoek naar organisaties en personen waarvan het ernstige vermoeden bestaat dat zij een gevaar vormen voor het voorbestaan van de democratische rechtsorde, de veiligheid of andere gewichtige staatsbelangen, terwijl de d-taak ziet op het onderzoek naar andere landen (buitenlandtaak).

De MIVD mag bijzondere bevoegdheden inzetten voor de a-, c- en e-taak, zoals opgenomen in artikel 10 lid 2 Wiv 2017. Onder de a-taak valt het verrichten van onderzoek naar het potentieel en de strijdkrachten van andere mogendheden en factoren die van invloed kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde. De c-taak ziet op het verrichten van onderzoek om maatregelen te treffen, bijvoorbeeld om activiteiten te voorkomen die tot doel hebben de veiligheid of paraatheid van de krijgsmacht te schaden. De e-taak betreft ten slotte het verrichten van onderzoek naar andere landen, voor zover het onderwerpen met een militaire relevantie betreft.

In afwijking van deze regeling bepaalt het tweede lid van artikel 28 Wiv 2017 dat bijzondere bevoegdheden voorts uitgeoefend kunnen worden *ter ondersteuning* van een goede taakuitvoering van de diensten. Dat mag alleen in twee specifieke situaties. Het tweede lid beschrijft deze gevallen:

- Sub a: Om te beoordelen of het noodzakelijk is om bijzondere veiligheidsmaatregelen te treffen voor een persoon die werkzaamheden voor of ten behoeve van de diensten verricht in verband met de vervulling van een aan deze persoon opgedragen of op te dragen taak.

- Sub b: Om te beoordelen of personen, met wier medewerking gegevens worden verzameld, betrouwbaar zijn.

Artikel 30

Het eerste lid bepaalt dat de toestemming voor de inzet van een bijzondere bevoegdheid, in de gevallen beschreven in het tweede lid van artikel 28 lid 2, door de betrokken minister wordt verleend op een schriftelijk verzoek van het hoofd van de betrokken dienst. De toestemming wordt verleend voor een periode van maximaal vier weken en kan met een hernieuwd verzoek steeds met dezelfde termijn worden verlengd. Daarmee hanteert deze regeling een kortere termijn dan artikel 29 lid 1 Wiv 2017. Dat bepaalt dat, wettelijke uitzonderingen daargelaten, de toestemming voor een bijzondere bevoegdheid wordt verleend voor een maximale periode van drie maanden met eenzelfde maximumtermijn voor een eventuele verlenging.

De laatste volzin van het eerste lid vereist ten slotte dat de CTIVD van een verleende toestemming terstond op de hoogte wordt gesteld, maar stelt geen verdere expliciete eisen aan deze melding. De overige bepalingen van artikel 30 zijn voor dit onderzoek niet relevant.

2.2 Totstandkoming van de huidige regeling

Onder de Wiv 2002 was het niet mogelijk bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van de taakuitvoering in te zetten; dit was alleen mogelijk met algemene onderzoeksbevoegdheden.[2] In de Wiv 2002 waren voor het betrouwbaarheidsonderzoek twee bepalingen neergelegd; in dit kader mochten gegevens worden verwerkt (artikel 12 lid 1 jo. artikel 13 lid 1 en lid 2 sub e) en verzameld middels het benaderen van personen en instanties (artikel 17 lid 1, een algemene bevoegdheid). Deze bepalingen zijn ook onder de Wiv 2017 in stand gebleven, respectievelijk in artikel 18 lid 1 jo. artikel 19 lid 1 en lid 2 sub e, en artikel 39 lid 1. Betrouwbaarheidsonderzoek was al onder de Wiv 2002 als ondersteunend aan de taakuitvoering van de diensten te beschouwen.[3]

De commissie-Dessens, belast met de evaluatie van de Wiv 2002, signaleerde dat er in de praktijk wel degelijk behoefte bestond aan ondersteunende inzet van bijzondere bevoegdheden, maar dat de Wiv 2002 daar geen ruimte voor bood.[4] Omdat de wetgever in de Wiv 2002 volgens de commissie-Dessens bewust onderscheid heeft willen maken tussen 'activiteiten voor een goede taakuitvoering' en 'activiteiten ter ondersteuning van een goede taakuitvoering', was het niet mogelijk om de Wiv 2002 zo te interpreteren dat bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering ingezet konden worden. Een dergelijke interpretatie zou een van de kernvoorwaarden voor de inzet van bijzondere bevoegdheden oprekken en de diensten zouden zich daarmee op een hellend vlak begeven.

De CTIVD heeft het onderscheid tussen 'activiteiten voor een goede taakuitvoering' en 'activiteiten ter ondersteuning van een goede taakuitvoering' eveneens in eerdere toezichtsrapporten benoemd.[5] Het uitvoeren van de afluisterbevoegdheid ter ondersteuning van de taakuitvoering heeft zij onder de Wiv 2002 dan ook verschillende malen onrechtmatig verklaard, bijvoorbeeld in gevallen dat deze werd ingezet om de betrouwbaarheid van personen te beoordelen.[6]

Op aanbeveling van de Commissie-Dessens zijn de situaties van het uitvoeren van het onderzoek naar de betrouwbaarheid van personen en de beoordeling van de noodzaak van aanvullende veiligheidsmaatregelen gecodificeerd in artikel 28 lid 2 Wiv 2017. Daarbij tekende de commissie aan dat deze gevallen 'limitatief en zo specifiek mogelijk' omschreven zouden moeten worden in een nieuwe wet.

2 Zie artikel 18 Wiv 2002 (oud).
3 Zie onder meer Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 46 inzake de inzet van de afluisterbevoegdheid en van de bevoegdheid tot de selectie van sigint door de AIVD maart 2014-februari 2015, *Kamerstukken II* 2015/16, 29924, nr. 138 (bijlage), p.13.
4 Evaluatie Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002, bijlage bij *Kamerstukken II* 2013/14, 33820, nr. 1, p. 38 e.v.
5 Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 6 inzake AIVD-onderzoek naar radicaal dierenrechtenactivisme en links-extremisme, *Kamerstukken II* 2005/06, 29924, nr. 9 (bijlage), p. 10 en Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 20 inzake de financieel-economische onderzoeken door de AIVD, *Kamerstukken II* 2008/09, 29924, nr. 35 (bijlage), p. 6.
6 Onder meer Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 40 inzake de inzet van de afluisterbevoegdheid en van de bevoegdheid tot de selectie van sigint door de AIVD (sept. 2012-aug. 2013), *Kamerstukken II* 2014/15, 29924, nr. 116 (bijlage), p. 6 en Toezichtsrapport van de CTIVD nr. 46 inzake de inzet van de afluisterbevoegdheid en van de bevoegdheid tot de selectie van sigint door de AIVD maart 2014-februari 2015, *Kamerstukken II* 2015/16, 29924, nr. 138 (bijlage), p. 13.

3. Nadere toelichting per artikel

Artikel 28

In de memorie van toelichting is een nadere uitleg bij artikel 28 lid 2 opgenomen.[7] De regeling in sub a wordt daar beschreven als een uitvloeisel van de verplichting voor de hoofden van de diensten om zorg te dragen voor de veiligheid van personen met wier medewerking gegevens worden verzameld, neergelegd in artikel 23 sub c Wiv 2017. Met dit begrip wordt gedoeld op zowel eigen medewerkers als op derden, bijvoorbeeld informanten en agenten. In het kader van deze verantwoordelijkheid zou het in bepaalde gevallen mogelijk moeten zijn om gegevens te kunnen verzamelen die niet met algemene bevoegdheden te verkrijgen zijn.

Ter illustratie van dergelijke gevallen noemt de memorie van toelichting een beperkt aantal voorbeelden voor de toepassing van de twee in het wetsartikel beschreven situaties. Zo kan het voor het in kaart brengen van de (mogelijke) risico's die een informant of agent loopt noodzakelijk zijn om zicht te krijgen op de omgeving of het netwerk waarin deze zich begeeft, bijvoorbeeld door hem te volgen of verkeersgegevens op te vragen. In een dergelijke situatie zou het 'onder strikte voorwaarden' mogelijk moeten zijn om bijzondere bevoegdheden in te zetten. Uit deze bewoording is af te leiden dat de wetgever heeft beoogd deze inzet van bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering zo veel mogelijk te beperken en alleen onder bepaalde voorwaarden toe te staan.

Ook voor de situatie onder sub b van het tweede lid verschaft de memorie een voorbeeld. Deze situatie kan bijvoorbeeld aan de orde zijn om te controleren of een agent niet ook gerund wordt door een andere dienst. Maar ook kan het noodzakelijk zijn om de betrouwbaarheid van een bron te toetsen doordat er gerede twijfels zijn over het waarheidsgehalte van de verklaringen van de bron.

De bovenstaande voorbeelden uit de memorie van toelichting zijn zeer beperkt en bieden weinig handvatten bij de interpretatie van artikel 28 lid 2. Dit constateerde de CTIVD reeds in haar reactie op de consultatieversie van de Wiv 2017 en de toelichting daarop.[8] Met betrekking tot de grond van artikel 28 lid 2 sub a stelde de CTIVD dat 'het onvoldoende duidelijk is wanneer sprake is van een situatie waarin de veiligheid van een medewerker aanleiding geeft tot de inzet van een bijzondere bevoegdheid'. Ten aanzien van sub b overwoog te CTIVD dat 'uit het conceptwetsvoorstel en de memorie van toelichting onvoldoende blijkt in welke gevallen het mogelijk is bijzondere bevoegdheden in te zetten bij een betrouwbaarheidsonderzoek'. De CTIVD bracht het advies uit om meer duidelijkheid te scheppen over het toepassingsgebied van de wettelijke regeling en deze aan de hand van concrete voorbeelden toe te lichten.

De uiteindelijke wettelijke regeling van de Wiv 2017 is echter ongewijzigd gebleven. In de definitieve memorie van toelichting is een enkele aanpassing doorgevoerd, door bij de voorbeelden van betrouwbaarheidsonderzoek de volgende zin op te nemen: "Maar ook kan het noodzakelijk zijn om de betrouwbaarheid van de bron te toetsen doordat er gerede twijfels zijn over het waarheidsgehalte van de verklaringen van de bron." Daarmee wordt voor betrouwbaarheidsonderzoek naar bronnen de drempel van 'gerede twijfel' opgeworpen, zoals in het volgende hoofdstuk nader besproken. Hoewel de drempel van gerede twijfel in de memorie expliciet wordt gerelateerd aan betrouwbaarheidsonderzoek naar bronnen, dient ook bij het betrouwbaarheidsonderzoek naar agenten sprake te zijn van een deugdelijke motivering ten aanzien van de inzet van de betreffende bijzondere bevoegdheid (en de eisen van proportionaliteit, subsidiariteit, etc.).

7 *Kamerstukken II* 2016/17, 34588, nr. 3, p. 44 e.v.
8 Reactie CTIVD op het conceptwetsvoorstel Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 20XX, 26 augustus 2015, bijlage bij *Kamerstukken II* 2016/17, 34588, nr. 3 (externe adviezen 5), p. 23 e.v.

Artikel 30

Ook met betrekking tot artikel 30 Wiv 2017 bevat de memorie een nadere toelichting.[9] Dit artikel bevat bijzondere gevallen, waarvoor een regeling is opgenomen die afwijkt van het reguliere toestemmingsregime voor bijzondere bevoegdheden zoals neergelegd in artikel 29 Wiv 2017. Omdat het daarbij om bijzondere gevallen gaat en er sprake is van een afwijkende uitoefening van een bijzondere bevoegdheid, dient de CTIVD op de hoogte te worden gesteld van een verleende toestemming.

De memorie van toelichting maakt verder duidelijk dat de eis dat toestemming alleen door de betrokken minister (op een daartoe strekkend schriftelijk verzoek van het hoofd van de desbetreffende dienst) verleend kan worden, geldt voor alle soorten bijzondere bevoegdheden. Daarnaast geldt dat zowel het initiële verzoek om toestemming als een eventuele verlenging dienen te voldoen aan de eisen neergelegd in artikel 29 lid 2. Op basis van dit artikel dient een verzoek tot toestemming in ieder geval de volgende elementen te bevatten:

- een aanduiding van de in te zetten bevoegdheid;
- voor zover van toepassing, gegevens betreffende de identiteit van de persoon of organisatie waarop de inzet ziet of waarvan de inzet wordt verlangd;
- een omschrijving van het onderzoek waarvoor de bevoegdheid wordt ingezet;
- een omschrijving van het met de inzet beoogde doel;
- de reden waarom de inzet noodzakelijk wordt geacht;
- en (in het geval van een verlenging) een aanduiding van de tot dan toe met de inzet van de bevoegdheid behaalde resultaten.

Bovendien gelden de verschillende vereisten bij de individuele bijzondere bevoegdheden, bijvoorbeeld dat de door de minister verleende toestemming door de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB) op rechtmatigheid wordt getoetst. Deze gevallen zijn geregeld in artikel 32 Wiv 2017.

Bovenstaande houdt in dat de toestemmingseisen voor de inzet van bijzondere bevoegdheden in stand blijven. De inzet van de hackbevoegdheid (artikel 45 Wiv 2017) zal bijvoorbeeld door zowel de betrokken minister als de TIB moeten worden beoordeeld. Het maakt daarbij niet uit of de inzet plaatsvindt op basis van artikel 28 lid 1 of op basis van lid 2 van dat artikel. De waarborg van artikel 28 lid 2 jo. artikel 30 lid 1 Wiv 2017, dat de minister toestemming dient te verlenen, is bij deze bevoegdheid dus reeds door de wet vereist.

Bij de inzet van bepaalde bijzondere bevoegdheden, bijvoorbeeld artikel 55 Wiv 2017 (het verstrekken van gegevens door een communicatiedienst), is de toets door de minister niet vereist, maar moet toestemming wel worden gevraagd bij de toepassing ter ondersteuning van de taakuitvoering. Indien de inzet van die bevoegdheid ter ondersteuning van de taakuitvoering (op basis van artikel 28 lid 2 Wiv 2017) plaatsvindt, is de door de door te minister te verlenen toestemming te beschouwen als een aanvullende waarborg. Daarnaast gelden de andere aanvullende waarborgen van artikel 30 lid 1 Wiv 2017, te weten een verkorte inzetperiode en een meldingsplicht aan de CTIVD in alle gevallen als waarborg.

9 *Kamerstukken II* 2016/17, 34588, nr. 3, p. 47.

4. Concrete eisen

Artikel 28

Een vereiste voor het inzetten van een bijzondere bevoegdheid ter ondersteuning van een goede taakuitvoering is dat de inzet van een bijzondere bevoegdheid noodzakelijk moet zijn om een beoordeling uit te voeren voor de gevallen die staan omschreven onder sub a en b (zie hieronder).

Lid 2 sub a

De tekst van het tweede lid spreekt van het uitvoeren van een beoordeling of 'bijzondere veiligheidsmaatregelen' nodig zijn, zonder dat deze term verder is uitgewerkt in de wet of de toelichting daarop. De gekozen formulering duidt erop dat de inzet noodzakelijk moet zijn om een *beoordeling* uit te voeren. In de zienswijze van de CTIVD is het echter ook denkbaar dat de inzet van de bijzondere bevoegdheid in de praktijk het karakter van een bijzondere veiligheidsmaatregel aanneemt. Het volgen van een persoon kan bijvoorbeeld dienen ter beoordeling van het nemen van eventuele veiligheidsmaatregelen, maar tegelijkertijd is de activiteit van het volgen als een veiligheidsmaatregel te beschouwen. Immers kan bij een geconstateerde gevaarzetting onmiddellijk worden ingegrepen. Dit ingrijpen kan in dat geval worden aangemerkt als de veiligheidsmaatregel. De inzet van de bevoegdheid zelf komt op die wijze een veiligheidsverhogende werking toe en dient daarmee niet zozeer het uitvoeren van een beoordeling daaromtrent. De wet en de memorie van toelichting maken niet duidelijk of de wetgever hierin een onderscheid heeft willen aanbrengen.

Nu artikel 28 lid 2 sub a gezien moet worden als een uitvloeisel van de zorgplicht voor medewerkers en de zorgplicht op zichzelf geen grondslag is voor de uitoefening van bijzondere bevoegdheden, interpreteert de CTIVD de regeling zo dat de wetgever dit onderscheid niet heeft beoogd. De CTIVD constateert voorts dat als een bijzondere bevoegdheid ingezet kan worden om een beoordeling uit te voeren of bijzondere veiligheidsmaatregelen nodig zijn, des te meer geldt dat de inzet van de bevoegdheid zelf het karakter van een veiligheidsmaatregel kan hebben.

Verder moet het gaan om veiligheidsmaatregelen voor een persoon die werkzaam is voor of ten behoeve van de dienst en moeten de maatregelen in verband staan met de vervulling door deze persoon van een aan hem op te dragen dan wel opgedragen taak. Uit het in de memorie van toelichting opgenomen voorbeeld is op te maken dat, naast eigen medewerkers, in ieder geval zowel informanten als agenten binnen deze categorie personen vallen. Aan de formulering 'in het kader van een opgedragen of op te dragen taak' kan daarom niet de conclusie worden verbonden dat daarmee uitsluitend op agenten wordt gedoeld, die zich van informanten onderscheiden doordat zij door de diensten worden (aan) gestuurd.

Concreet: De inzet van een bijzondere bevoegdheid moet noodzakelijk zijn om vast te stellen of bijzondere veiligheidsmaatregelen nodig zijn voor een persoon. De inzet zelf kan ook het karakter van een veiligheidsmaatregel hebben. Deze persoon moet werkzaam zijn voor of ten behoeve van de dienst, zoals een agent, informant of eigen medewerker, en de maatregelen moeten in verband staan met een opgedragen of nog op te dragen taak.

Lid 2 sub b

Sub b van het tweede lid stelt dat de betrouwbaarheid beoordeeld kan worden van personen met wier medewerking gegevens worden verzameld. Dit begrip ziet volgens de memorie van toelichting op zowel eigen medewerkers als op agenten en 'bronnen', waaronder ook informanten moeten worden begrepen. Uit de toelichting is bovendien af te leiden dat er voorafgaand aan de inzet sprake moet zijn van 'gerede twijfels' over de betrouwbaarheid van de bron. Wanneer er sprake is van gerede twijfel is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. De motivering van de inzet van de bijzondere bevoegdheid op een bron zal daarom in voldoende mate aannemelijk moeten maken dat er sprake

is van gerede twijfel. Ook bij het betrouwbaarheidsonderzoek naar agenten sprake te zijn van een deugdelijke motivering ten aanzien van de inzet van de betreffende bijzondere bevoegdheid (en de eisen van proportionaliteit, subsidiariteit, etc.).

Concreet: De inzet van een bijzondere bevoegdheid moet noodzakelijk zijn om vast te stellen of een persoon betrouwbaar is. Het moet om een persoon gaan met wiens medewerking gegevens worden verzameld, zoals een medewerker, een agent of een informant. Wordt de bevoegdheid ingezet om de betrouwbaarheid van een bron te toetsen, dienen er gerede twijfels over de betrouwbaarheid van deze persoon aanwezig te zijn.

Artikel 30

Er gelden bijzondere voorwaarden voor bijzondere bevoegdheden die op basis van artikel 28 lid 2 Wiv 2017 worden ingezet. Zo wordt de toestemming na een schriftelijk verzoek van het betreffende diensthoofd verleend door de betrokken minister voor een periode van ten hoogste vier weken. Verlenging is alleen mogelijk met een hernieuwd schriftelijk verzoek en opnieuw voor een periode van ten hoogste vier weken. Bovendien wordt de CTIVD terstond van de verleende toestemming (en eventuele verlenging) op de hoogte gesteld. Dit geldt voor alle soorten bijzondere bevoegdheden. De Wiv 2017 stelt als zodanig geen vormvereisten aan de inhoud van de melding aan de CTIVD. De melding dient echter wel effectief extern toezicht en interne controle mogelijk te maken. Zonder deze functie zou de wettelijke meldplicht aan de CTIVD geen waarborg vormen.

Ten slotte geldt dat zowel het initiële verzoek om toestemming als een eventuele verlenging dienen te voldoen aan de eisen neergelegd in artikel 29 lid 2 en dat de verschillende vereisten bij de individuele bijzondere bevoegdheden van toepassing zijn. In de praktijk betekent dit dat de diensten in het verzoek om toestemming ingaan op de noodzaak van de inzet van de bevoegdheid, naast de overwegingen ten aanzien van de proportionaliteit, subsidiariteit en gerichtheid.[10] Daarbij moet de motivering alle relevante omstandigheden bevatten, gelet op het doel van de inzet.

Concreet: De toestemming wordt voor alle soorten bijzondere bevoegdheden door de minister verleend op een schriftelijk verzoek van het diensthoofd. De maximale toestemmingstermijn betreft vier weken, ook bij een verlenging. De CTIVD wordt terstond van de verleende toestemming (en eventuele verlenging) op de hoogte gesteld. Deze melding dient effectief extern toezicht en interne controle mogelijk te maken. De eisen van artikel 29 lid 2 Wiv 2017 en de verschillende vereisten bij de individuele bijzondere bevoegdheden, zoals toetsing door de TIB, blijven van toepassing.

Overige eisen

Hoewel de memorie van toelichting uitdrukkelijk vermeldt dat de eisen van artikel 29 lid 2 Wiv 2017 van toepassing zijn bij de uitoefening van bijzondere bevoegdheden ter ondersteuning van een goede taakuitvoering, betekent dit niet dat de overige algemene bepalingen uit paragrafen 3.1 en 3.2.1 van de Wiv 2017 niet ook van toepassing zijn. De eisen in artikel 30 lid 1, zoals de verkorte toestemmingsperiode en de melding aan de CTIVD, kunnen immers gezien worden als aanvullende waarborgen voor een afwijkende uitvoering van een bijzondere bevoegdheid. In dat verband is ook artikel 31 Wiv 2017 voor het huidige onderzoek van belang. Artikel 31 Wiv 2017 bepaalt dat van de uitoefening van een bevoegdheid aantekening wordt gehouden (verslaglegging). Allereerst moeten de afwegingen omtrent de toepassing van een bevoegdheid worden vastgelegd in de verzoeken om toestemming, zodat de minister en voorts de TIB deze in de beoordeling van het verzoek dan wel de verleende toestemming

10 *Kamerstukken II* 2018/19, 35242, nr. 3, p. 4. Het gerichtheidsvereiste is thans alleen van toepassing op de inzet van bijzondere bevoegdheden, zie artikel 5 Beleidsregels Wiv 2017. In de Wijzigingswet Wiv 2017 wordt voorgesteld het gerichtsheidsvereiste te laten gelden voor alle bevoegdheden in het kader van het verzamelen van gegevens en expliciet vast te leggen in artikel 26 lid 5 (nieuw) Wiv 2017, als ook in artikel 29 lid 2 Wiv 2017. De beleidsregels en de wijzigingswet dienen mede ter uitvoering van de motie Recourt (*Kamerstukken II* 2016/17, 34588, nr. 66), waarin het gerichtheidsvereiste als algemeen beginsel is vervat.

kan betrekken. Voorts is het vastleggen van de gemaakte afwegingen van belang in het kader van interne controledoeleinden alsmede om effectief toezicht door de CTIVD mogelijk te maken. De verdere verwerking van de gegevens die met de inzet van bijzondere bevoegdheden zijn verkregen valt buiten de reikwijdte van het huidige onderzoek en wordt daarom niet in dit toetsingskader behandeld.

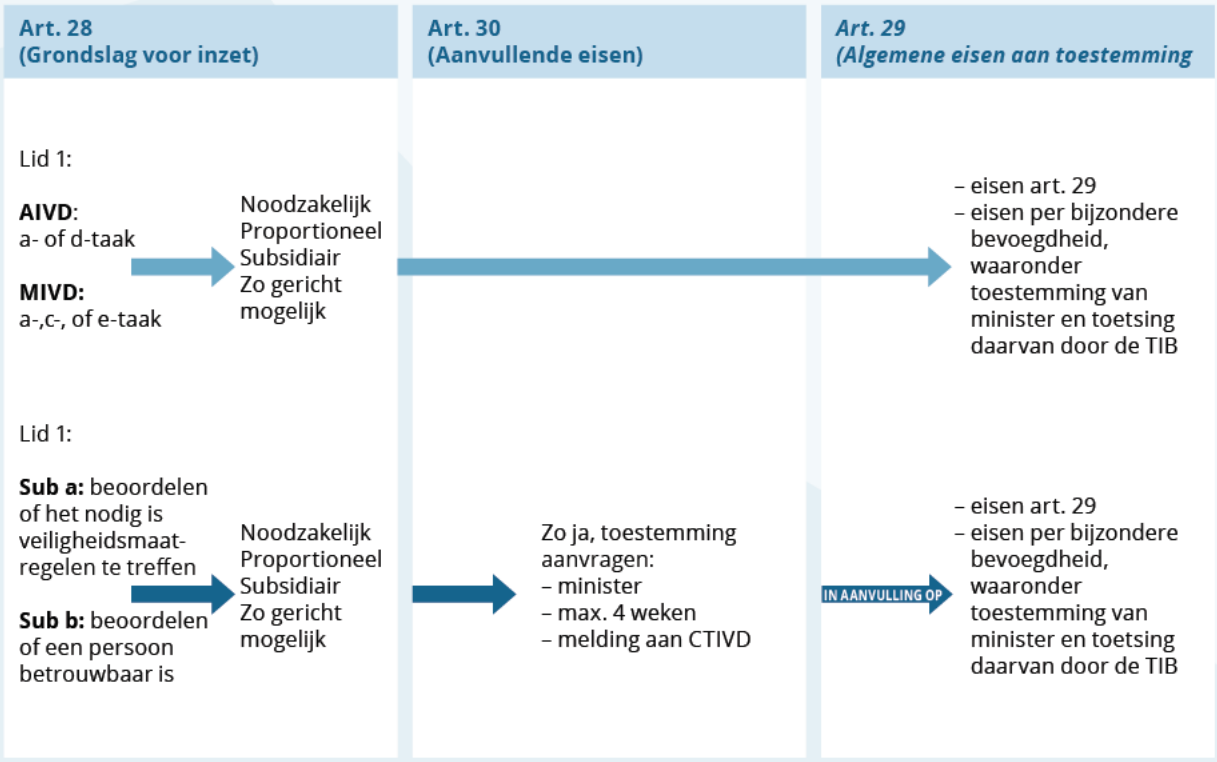
5. Checklist

1. De inzet van een bijzondere bevoegdheid moet noodzakelijk zijn om vast te stellen of bijzondere veiligheidsmaatregelen nodig zijn voor een persoon. De inzet zelf kan ook het karakter van een veiligheidsmaatregel hebben. Deze persoon moet werkzaam zijn voor of ten behoeve van de dienst, zoals een agent, informant of eigen medewerker, en de maatregelen moeten in verband staan met een opgedragen of nog op te dragen taak.

2. De inzet van een bijzondere bevoegdheid moet noodzakelijk zijn om vast te stellen of een persoon betrouwbaar is. Het moet om een persoon gaan met wiens medewerking gegevens worden verzameld, zoals een eigen medewerker, een agent of een informant. Er dienen gerede twijfels over te betrouwbaarheid van deze persoon aanwezig te zijn.

3. De toestemming wordt voor alle soorten bijzondere bevoegdheden door de minister verleend op een schriftelijk verzoek van het diensthoofd. De maximale toestemmingstermijn betreft vier weken, ook bij een verlenging. De CTIVD wordt terstond van de verleende toestemming (en eventuele verlenging) op de hoogte gesteld. Deze melding dient effectief extern toezicht en interne controle mogelijk te maken. De eisen van artikel 29 lid 2 Wiv 2017 en de verschillende vereisten bij de individuele bijzondere bevoegdheden, zoals toetsing door de TIB, blijven van toepassing.

6. Schematische weergave

Oranjestraat 15, 2514 JB Den Haag
Postbus 85556, 2508 CG Den Haag

T 070 315 58 20
E info@ctivd.nl www.ctivd.nl